

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการปรับบทบาททางสังคม ของลูกจ้างหญิงย้ายถิ่น เป็น การศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อ การปรับบทบาททางสังคม ของแรงงานสตรีที่ย้ายถิ่นเข้ามาอยู่ในเมือง โดยศึกษากลุ่มตัวอย่างในโรงงานผลิตสิ่งอุปโภค จำนวน 120 คน ที่มีระยะเวลาการย้ายถิ่น ไม่ต่ำกว่า 6 เดือน และไม่เกิน 5 ปี โดยใช้กรอบแนวคิดด้านต่าง ๆ เช่นด้านการปรับตัว ด้านบทบาท ด้านการย้ายถิ่น ด้านรายได้ ด้านการสนับสนุนทางสังคม และทฤษฎีต่าง ๆ เช่น ทฤษฎีการปรับตัว ทฤษฎีของมาสโลว์ ทฤษฎีบทบาท ทฤษฎีการจูงใจ รวมทั้งมีระเบียบวิธีวิจัยหลายวิธี เช่น การสัมภาษณ์โดยใช้เทคนิคทางมานุษยวิทยา คือ วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) หลังจากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงมานุษยวิทยา โดยเขียนแบบพรรณนา วิธีการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม (survey research) ทั้ง 2 วิธี ทำให้การศึกษาข้อมูลได้รายละเอียดใกล้เคียงความจริง และเข้าใจแรงงานหญิงอพยพเหล่านี้มากขึ้น ทั้งในด้านอุปนิสัยส่วนตัวทัศนคติในการทำงาน แนวการดำเนินชีวิต และระดับการปรับบทบาททางสังคมที่แตกต่างกัน เมื่อนำข้อมูลต่าง ๆ มารวบรวม วิเคราะห์ข้อมูล และใช้ SPSS สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ใช้ค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต (MEAN) ค่า Chi-Square และค่า GAMMA (Goodman and Kruskal's Gamma) เพื่อหาความสัมพันธ์และระดับของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยสรุปผลการวิจัยที่ได้นั้น เป็นไป ตามสมมติฐานทุกข้อ

สรุปผลการวิจัยได้ 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ลูกจ้างหญิงย้ายถิ่นส่วนใหญ่มีอายุ 23-27 ปี คิดเป็น 39%
2. ลูกจ้างหญิงย้ายถิ่นส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 คิดเป็น 28%
3. ลูกจ้างหญิงย้ายถิ่นส่วนใหญ่ย้ายถิ่นมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 58%
4. ลูกจ้างหญิงย้ายถิ่นส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสและอาศัยอยู่ด้วยกัน 56%
5. ลูกจ้างหญิงย้ายถิ่นส่วนใหญ่มีระยะเวลาการย้ายถิ่น 1ปี 1เดือน-2 ปี 26%
6. ลูกจ้างหญิงย้ายถิ่นส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็น 59%

ส่วนที่ 2 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ การสนับสนุนทางสังคม สรุปผลการวิจัย ดังนี้

ลูกจ้างหญิงย้ายถิ่นกลุ่มนี้ได้อาเฉลี่ย ($\bar{X}$) ด้านการสนับสนุนทางสังคม 2.851 ค่า S.D. = 0.566 แสดงว่าลูกจ้างหญิงย้ายถิ่นส่วนใหญ่ มีการสนับสนุนทางสังคมจัดอยู่ในระดับค่อนข้างสูง

ส่วนที่ 3 สรุปสมมติฐาน

สมมติฐานข้อที่ 1 ลูกจ้างหญิงย้ายถิ่นที่มีอายุมาก สามารถปรับบทบาททางสังคมได้ดีกว่า ลูกจ้างหญิงที่มีอายุน้อย

การพิสูจน์สมมติฐาน ได้จากการนำตัวแปรอิสระ คือ อายุ มาหาค่าความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม คือการปรับบทบาททางสังคม ปรากฏผลตามตารางแสดงผล อายุกับการปรับบทบาททางสังคม (ตารางที่ 13) ว่าอายุมีความสัมพันธ์กับการปรับบทบาททางสังคมต่ำ และเป็นไปในทิศทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยคำนวณหาค่า Chi-Square ได้ค่า 6.57998 ค่า GAMMA = 0.0373 แสดงว่าอายุมีอิทธิพลต่อการปรับบทบาททางสังคม ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานข้อที่ 2 ลูกจ้างหญิงช้ายิ่งที่มีการศึกษาสูง สามารถปรับบทบาททางสังคมได้ดีกว่า ลูกจ้างหญิงที่มีการศึกษาน้อย

การพิสูจน์สมมติฐาน ได้จากการนำตัวแปรอิสระ คือ การศึกษา มาหาค่าความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม คือการปรับบทบาททางสังคม ปรากฏผลตามตารางแสดงผล การศึกษากับการปรับบทบาททางสังคม (ตารางที่ 14) ว่าการศึกษามีความสัมพันธ์กับการปรับบทบาททางสังคมสูงมาก และเป็นไปในทิศทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยคำนวณหาค่า Chi-Square ได้ค่า 71.71193 ค่า GAMMA = 0.96539 แสดงว่า การศึกษามีอิทธิพลต่อการปรับบทบาททางสังคม ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานข้อที่ 3 ลูกจ้างหญิงช้ายิ่งที่มีรายได้สูง สามารถปรับบทบาททางสังคมได้ดีกว่า ลูกจ้างหญิงที่มีรายได้ต่ำ

การพิสูจน์สมมติฐาน ได้จากการนำตัวแปรอิสระ คือ รายได้ มาหาค่าความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม คือการปรับบทบาททางสังคม ปรากฏผลตามตารางแสดงผล รายได้กับการปรับบทบาททางสังคม (ตารางที่ 15) ว่ารายได้มีความสัมพันธ์กับการปรับบทบาททางสังคมสูงมาก และเป็นไปในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยคำนวณหาค่า Chi-Square ได้ค่า 71.71193 ค่า GAMMA = 0.96539 แสดงว่า รายได้มีอิทธิพลต่อการปรับบทบาททางสังคม ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

**สมมติฐานข้อที่4 ลูกจ้างหญิงย้ายถิ่นที่มีระยะเวลาการย้ายถิ่นนานกว่า สามารถปรับ
บทบาททางสังคมได้ดีกว่า ลูกจ้างหญิงที่มีระยะเวลาการย้ายถิ่นน้อย**

การพิสูจน์สมมติฐาน ได้จากการนำตัวแปรอิสระ คือ ระยะเวลาการย้ายถิ่น มาหาค่าความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม คือการปรับบทบาททางสังคม ปรากฏผลตาม ตารางแสดงผล ระยะเวลาการย้ายถิ่น กับ การปรับบทบาททางสังคม (ตารางที่16) ว่าระยะเวลาการย้ายถิ่นมีความสัมพันธ์ กับการปรับบทบาททางสังคมสูงมาก อย่างมีนัย สำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยคำนวณหาค่า Chi-Square ได้ค่า 42.04096 ค่า GAMMA = 0.85981 แสดงว่า ระยะเวลาการย้ายถิ่นมีอิทธิพลต่อการปรับบทบาททาง สังคม ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

**สมมติฐานข้อที่5 ลูกจ้างหญิงย้ายถิ่นที่มีการสนับสนุนทางสังคมมาก สามารถปรับบทบาท
ทางสังคมได้ดีกว่า ลูกจ้างหญิงที่มีการสนับสนุนทางสังคมน้อย**

การพิสูจน์สมมติฐาน ได้จากการนำตัวแปรอิสระ คือ การสนับสนุนทางสังคม มาหาค่าความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม คือการปรับบทบาททางสังคม ปรากฏผลตาม ตารางแสดงผล การสนับสนุนทางสังคม กับ การปรับบทบาททางสังคม (ตารางที่17) ว่าการสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ กับการปรับบทบาททางสังคมสูงมาก อย่างมีนัย สำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยคำนวณหาค่า Chi-Square ได้ค่า 85.98432 ค่า GAMMA = 0.94301 แสดงว่า การสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลต่อการปรับบทบาท ทางสังคม ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 18 สรุปปัจจัยที่มีผลต่อการปรับบทบาททางสังคม โดยเรียงลำดับตาม
ระดับความสัมพันธ์จากมากไปหาน้อย

ปัจจัยที่มีผลต่อ การปรับบทบาททางสังคม	Chi-Square	D.F.	Gamma	Sig.	ระดับ ความสัมพันธ์
1. การสนับสนุนทางสังคม	85.98432	4	+0.94301	0.000	สูงมาก
2. รายได้	71.71193	2	+0.96539	0.000	สูงมาก
3. การศึกษา	71.71193	2	+0.96539	0.000	สูงมาก
4. ระยะเวลาการย้ายถิ่น	42.04096	2	+0.85981	0.000	สูงมาก
5. อายุ	6.57998	2	+0.00719	0.037	ต่ำ

ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 18 ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับบทบาททางสังคม มีความสัมพันธ์กับการปรับบทบาททางสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า ปัจจัยและทิศทางระดับความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ อยู่ในระดับสูงมาก และเป็นไปในทิศทางบวก มี 4 ปัจจัย ได้แก่ รายได้ การศึกษา การสนับสนุนทางสังคม และระยะเวลาทางย้ายถิ่น ตามลำดับ แต่มีปัจจัยด้านอายุ ที่ได้ค่าระดับความสัมพันธ์ อยู่ในระดับต่ำ และเป็นไปในทิศทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แสดงว่า ปัจจัยทั้ง 5 มีอิทธิพลต่อการปรับบทบาททางสังคม

บทสรุปการสัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์ลูกจ้างหญิงย้ายถิ่น ในโรงงานผลิตสิ่งอุปกรณ
กรรมพลาสติกอาหารบก จังหวัดนนทบุรี 20คน โดยมีการแสดงความคิดเห็นส่วนตัว
และประสบการณ์ส่วนตัวทั้งก่อนและหลังการย้ายถิ่นมาทำงาน ทำให้สามารถสรุปได้
ดังนี้

เหตุผล และ ปัญหาที่มีผลกระทบ ให้ลูกจ้างหญิงต้องย้ายภูมิลำเนา

พบว่า สาเหตุของการย้ายถิ่นของลูกจ้างหญิง มีหลักๆ 2 ประการ คือ
ประการแรกเกิดจากภาวะทางธรรมชาติ โดยพื้นฐานแล้วลูกจ้างหญิงกลุ่มนี้จะมีบิดา
มารดา ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ เมื่อเกิดความแห้งแล้ง ทำนาไม่ได้ผล ฝนดินไม่
สามารถปลูกพืช ชนิดใดได้เพราะขาดแคลนน้ รวมทั้งฝนดินยังขาดความอุดมสมบูรณ์
และยังมีบางพื้นที่เกิดน้ำท่วม สร้างความเสียหาย แก่พื้นที่สวน ไร่ นา มากมาย
ทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพที่บรรพบุรุษทำมาได้ผลเพียงพอที่จะยังชีพในครอบครัว
ได้ จึงจำเป็นต้องออกจากบ้านเพื่อหางานทำ เมื่องานในจังหวัดไม่มีจึงอพยพมาหา
งานทำในเมือง ประการที่สอง เกิดจากค่านิยม เพราะครอบครัวของลูกจ้างหญิงกลุ่ม
นี้ ส่วนใหญ่บิดา มารดา จะประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ ซึ่งเป็นงานหนัก มีรายได้ที่
ไม่มั่นคง และคิดว่าเป็นงานด้อยต่ำ ต้องลำบากตรากตรำ จึงไม่ต้องการให้บุตร
หลาน ของตนต้องมาเผชิญกับสิ่งเหล่านี้ และมีความเชื่อว่าการรับราชการ จะทำ
ให้เป็นเจ้าคน นายคน ได้ และการรับราชการก็เป็นงานที่มั่นคง มีสวัสดิการ โดย
เฉพาะการเบิกค่ารักษาพยาบาลให้บิดา มารดา สามมี ภรรยา และบุตรได้
ช่วยลดค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ได้มาก รวมทั้งการมีรายได้ประจำ ย่อมมั่นคงกว่ารายวัน
หรือการรอขายพืชผล ซึ่งราคาที่ได้ไม่แน่นอน ทำให้ลูกจ้างหญิงกลุ่มนี้ พยายามสมัคร
เข้าทำงานของทางราชการ

การปรับบทบาททางสังคมของลูกจ้างหญิง

พบว่า ปัจจัย อายุ การศึกษา รายได้ ระยะเวลาการย้ายถิ่น การสนับสนุนทางสังคม ทั้งหมดนี้ มีความสัมพันธ์ต่อ การปรับบทบาททางสังคมของลูกจ้างหญิงในปัจจุบัน โดยเฉพาะการสนับสนุนทางสังคม เช่น ครอบครัว ญาติ เพื่อน ผู้บังคับบัญชา สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เป็นพลังผลักดันที่สำคัญ ที่มีผลต่อพฤติกรรมต่าง ๆ ของลูกจ้างหญิง จากการสัมภาษณ์จะพบว่า การอพยพย้ายถิ่นของลูกจ้างหญิงที่มีการปรับบทบาททางสังคมได้เร็ว ส่วนมากมักได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากกลุ่มปฐมภูมิ และกลุ่มทุติยภูมิ โดยเฉพาะกลุ่มปฐมภูมิ เช่น ครอบครัว ญาติพี่น้อง กล่าวคือ กลุ่มนี้จะมีการย้ายถิ่นเข้ามาในเมืองพร้อมกับเพื่อนหรือญาติ โดยมาเช่าบ้านอยู่ร่วมกัน หรือผู้ที่ย้ายถิ่นเข้ามาคนเดียว และพักอาศัยกับญาติที่อยู่ในเมืองอยู่แล้วทำให้มีความอบอุ่น สบายใจ เมื่อมีปัญหาอะไรก็ปรึกษากันช่วยกันแก้ไขปัญหา ทำให้ปรับบทบาททางสังคมได้ดี ส่วนลูกจ้างหญิงที่มีการปรับบทบาททางสังคมได้ช้า เข้ากับเพื่อนและผู้บังคับบัญชาช้ากว่าผู้อื่น มักมีการย้ายถิ่นเข้ามาในเมืองตามลำพังมาเช่าบ้านอยู่เองคนเดียว ทำให้ขาดสิ่งแวดล้อมที่อบอุ่น มักจะขาดความเชื่อมั่นในตนเอง การปรับบทบาททางสังคมจึงแตกต่างกัน

แนวโน้มการย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาของลูกจ้างหญิง

พบว่าในปัจจุบันนี้ ลูกจ้างหญิงกลุ่มนี้ไม่มีแนวโน้มการย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาในระยะนี้เลย เนื่องจาก สภาพเศรษฐกิจตกต่ำ งานหายากทั้งในเมืองและต่างจังหวัด ค่าครองชีพที่สูงมาก ราคาพืชผลไม่แน่นอน และสภาพดิน ฟ้า อากาศก็ยังไม่เอื้ออำนวย ถึงแม้ครอบครัวของลูกจ้างหญิงส่วนใหญ่ บิดา มารดา ยังคง ทำนาทำไร่อยู่ แต่ถ้าตนเองออกจากงานไปช่วย รายได้ก็มิได้เพิ่มขึ้น กลับจะเป็นการเพิ่มภาระให้บิดา มารดา อีก การได้ทำงานในขณะนี้จึงถือว่าเป็นสิ่งที่ดีที่สุด ที่ทุกคนปรารถนา สำหรับลูกจ้างหญิงย้ายถิ่นกลุ่มนี้ จะรู้สึกมั่นใจ และมั่นคงในงานที่ทำอยู่ เพราะเป็นงานราชการ เงินเดือนที่ได้ก็ยังแน่นอนอยู่ ถึงแม้ว่าจะถูกตัดสวัสดิการบ้าง เช่น ค่าเช่าบ้าน ก็ยังถือว่าดีกว่าลูกจ้างตามโรงงานอุตสาหกรรมเอกชน ที่ไม่มีความแน่นอนเลยว่าจะถูกไล่อพยพ เลิกกิจการเมื่อไร

แต่สำหรับในอนาคต ลูกจ้างหญิงส่วนใหญ่คิดว่า ถ้าเศรษฐกิจดีขึ้นกว่านี้ พวกเขาจะเก็บสะสมเงินสักก้อนกลับไปเป็นทุน ทำในงานที่ตนเองต้องการจะทำอย่างแท้จริง ที่ภูมิลำเนาเดิมอยู่กับบิดา มารดา และใช้มันปลາยชีวิตอย่างมีความสุขที่นั่น

ทัศนคติแนวโน้มนำการย้ายถิ่นเข้าสู่เมืองของแรงงานหญิงในต่างจังหวัด ในภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันนี้

พบว่า ลูกจ้างหญิงส่วนใหญ่ เห็นว่า จะไม่มีแรงงานหญิงอพยพย้ายถิ่น เข้ามาในเมืองในช่วงสภาพเศรษฐกิจอย่างปัจจุบันนี้ ญาติ หรือ คนรู้จัก และคนในชนบทส่วนใหญ่ ทราบถึงสภาพที่แท้จริงในเมืองจากสื่อต่าง ๆ ซึ่งไม่มีงานให้ทำ คนตกงานมากมาย บริษัทต่าง ๆ เลิกกิจการ ค่าครองชีพที่สูงมาก จึงไม่คิดที่จะเข้ามาหางานทำในเมืองในระยะเศรษฐกิจที่ตกต่ำอย่างมากระยะนี้แน่นอน รวมทั้งลูกจ้างพนักงานทั้งหลายที่ต้องตกงาน หางานทำไม่ได้ จะทนอยู่ในเมืองได้ไม่นาน ในที่สุดคนเหล่านี้ ก็ต้องย้ายกลับไปภูมิลำเนาเดิม เพราะในชนบทยังมีนา มีไร่ มีงานพินบ้านให้ทำเพื่อยังชีพ ค่าครองชีพที่ถูกกว่าเพราะ ต่างคนมักปลูกพืชเองกินเอง เหลือก็ไว้ขาย ขณะทางชนบทได้รับแนวพระราชดำริ เกี่ยวกับทฤษฎีใหม่ที่ให้มีการทำครบวงจรภายในไร่นา ของตน เพื่อให้ตนเองและครอบครัวสามารถเลี้ยงชีพอยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน กับสภาพเศรษฐกิจตกต่ำเช่นนี้ เป็นการใช้ภูมิปัญญาไทย เพื่อคนไทยอย่างแท้จริง

ปัญหาในการวิจัย

การศึกษาวิจัยได้ประสบปัญหาต่าง ๆ ดังนี้

1. ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งการสำรวจโดยแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้วิจัยเข้าไปขอความร่วมมือเก็บข้อมูลในเวลาของทางราชการ เพื่อความสะดวกที่จะพบกับกลุ่มตัวอย่าง ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องเก็บข้อมูลในเวลาที่ยาวที่สุด ในบางครั้งต้องเร่งรีบเพื่อมิให้งานของกลุ่มตัวอย่าง เกิดความเสียหาย หรือโดนตำหนิจากผู้บังคับบัญชาได้
2. การเก็บข้อมูลสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม พบว่า บางคำถามผู้ตอบไม่เข้าใจเกิดความสับสน ผู้วิจัยต้องใช้เวลาอธิบายระยะหนึ่ง ทำให้การสัมภาษณ์ต้องใช้เวลาเพิ่มขึ้น
3. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพื้นฐานการศึกษาน้อย การตีความหมายในการตอบปัญหาจึงเกิดความคลาดเคลื่อนบ้าง แต่ผู้วิจัยก็ได้พยายามสื่อสารด้วยภาษาที่ง่ายต่อความเข้าใจ ของกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด
4. การเก็บข้อมูลในครั้งนี้ มีการเจาะจงคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างหลายประการ ทำให้กลุ่มตัวอย่างนี้มีจำนวนผู้มีคุณสมบัติตรงตามความต้องการน้อย ซึ่งการตอบแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างบางคนไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม เพราะเข้าไปสัมภาษณ์ในช่วงเวลาทำงานของกลุ่มตัวอย่าง ทำให้เกิดความยากลำบากในการเก็บข้อมูลมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ :

ข้อเสนอแนะในทึ้นแบ่งได้ 2 ส่วน คือ ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ และข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. จากผลการศึกษาในครั้งนี้ ทำให้ทราบว่า ปัจจัย อาจมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันเป็นทอด ๆ จึงควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจจะมีความสัมพันธ์ และเป็นสาเหตุที่แท้จริงของลูกจ้างหญิงย้ายถิ่น เช่น ปัญหาหนี้สิน ปัญหาสุขภาพ ว่าขณะนี้ยังมีอยู่หรือไม่ เพราะปัญหาดังกล่าว อาจส่งผลกระทบต่อลูกจ้างหญิงย้ายถิ่น ปรับตัวได้ไม่ดี

2. เนื่องจากในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาการปรับบทบาททางสังคมของลูกจ้างหญิงย้ายถิ่นเท่านั้น ดังนั้น ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาการปรับบทบาทของลูกจ้างหญิงไม่ย้ายถิ่น หรือประชาชนทั่วไปในสังคมอุตสาหกรรม เพื่อจะได้นำผลการศึกษา มาเปรียบเทียบดูว่า มีความสามารถในการปรับบทบาททางสังคมแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

3. เนื่องจากในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาการปรับบทบาททางสังคมของลูกจ้างหญิงย้ายถิ่น ที่มีระยะเวลาการย้ายถิ่นเข้ามาอยู่ใน กรมพลาธิการทหารบก ไม่ต่ำกว่า 6 เดือน - 5 ปี เท่านั้น และผลการวิจัยพบว่า ลูกจ้างหญิงย้ายถิ่นที่มีระยะเวลาการย้ายถิ่นนานจะสามารถปรับบทบาททางสังคมได้ดีกว่า ลูกจ้างหญิงย้ายถิ่นที่เพิ่งย้ายเข้ามาอยู่ใหม่ ดังนั้น เพื่อเป็นการยืนยันผลการวิจัย ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาการปรับบทบาททางสังคมของลูกจ้างหญิงย้ายถิ่นที่มีระยะเวลาการย้ายถิ่นเกิน 5 ปี ขึ้นไป ว่ามีความสามารถในการปรับบทบาทด้านต่างๆ ได้หรือไม่ อย่างไร

4. เนื่องจากในการศึกษาครั้งนี้ ทำการศึกษาลูกจ้างหญิงย้ายถิ่นที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในเขตเมือง ดังนั้นในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเฉพาะแรงงานย้ายถิ่นที่เข้าไปอาศัยอยู่ในภูมิภาคอื่น ๆ บ้าง เพื่อเปรียบเทียบถึงการปรับบทบาทของแรงงาน และควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางมานุษยวิทยา คือการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม กับแรงงานเหล่านั้นด้วย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. หน่วยราชการควรจัดให้มีการอบรมลูกจ้างใหม่ให้เข้าใจในหลักการ บังคับบัญชา ลักษณะการปฏิบัติตน และนำลูกจ้างให้เข้าใจถึงความสำคัญของการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ที่ควรจะมีต่อ ผู้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงาน
2. หน่วยราชการควรจะสำรวจถึงปัญหา และความต้องการของลูกจ้าง เพื่อจะได้เข้าใจถึงปัญหาที่แท้จริง ที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการทำงาน ซึ่งส่งผลกระทบต่องานของหน่วยราชการ เพื่อจะได้ให้คำแนะนำปรึกษา และหาแนวทางแก้ไข
3. หน่วยราชการควรจัดฝึกอบรมลูกจ้างให้มีความชำนาญงานในหน้าที่ และมีการพัฒนาฝีมือให้ดีขึ้นอยู่เสมอเป็นระยะ ๆ เพื่อประสิทธิภาพที่ดีขึ้นของหน่วยงาน
4. รัฐบาลและหน่วยราชการ ไม่ควรตัดงบประมาณ ในส่วนสวัสดิการของลูกจ้างหน่วยราชการ เพราะลูกจ้างเป็นกลุ่มผู้มีรายได้น้อยอยู่แล้ว สวัสดิการคือส่วนสำคัญที่ช่วยให้ลูกจ้างดำรงชีพอยู่ได้ โดยไม่เดือดร้อน โดยเฉพาะลูกจ้างหญิง
5. ในสภาพเศรษฐกิจปัจจุบัน รัฐบาลควรจัดให้มีผู้เชี่ยวชาญทางจิตวิทยา เข้าไปเป็นที่ปรึกษาของลูกจ้างในหน่วยราชการ เพื่อคอยแนะนำแก้ไขปัญหาคบครว การเงิน และปัญหาต่าง ๆ เพื่อลดความเครียดของลูกจ้างให้น้อยลง จะเป็นผลดีต่องานของหน่วยราชการ และช่วยพัฒนาคนในสังคมให้ดีขึ้นด้วย

6. เพื่อสร้างความสะดวกคล่องระหว่างสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน กับการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น รัฐบาลควรกระจายงานออกสู่จังหวัดต่าง ๆ ของประเทศไทยให้มากขึ้น ไม่ให้งานกระจุกตัวอยู่เฉพาะในเมืองใหญ่ ๆ ของประเทศเท่านั้น เพื่อไม่ให้ประชาชนต้องอพยพย้ายถิ่นมาหางานทำในเมือง โดยเน้นลักษณะงานพื้นบ้านตามท้องถิ่นนั้นๆ เป็นหลัก

7. ในสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน รัฐบาลควรจัดหน่วยเจ้าหน้าที่ออกแนะนำวิธีทำการเกษตรตามแนวพระราชดำริ เพื่อให้ชาวบ้านได้เข้าใจในวิธีการทำเกษตรแบบใหม่อย่างแท้จริง ถูกต้อง และให้เกษตรจังหวัดเข้าช่วยเหลือเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ของเกษตรกร เป็นการรองรับแรงงานย้ายถิ่นที่จะย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาเดิมของตน ให้สามารถเลี้ยงชีพอยู่ได้ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน และในสภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำมากขณะนี้